

Hallituksen esitys Eduskunnalle vartioimisliikelain

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erityinen vartioimisliikelaki. Nykyiset vartioimisliikkeitä koskevat säännökset on annettu asetuksella.

Lakiehdotuksen mukaan lupa harjoittaa vartioimisliikettä voitaisiin antaa vain Suomen kansalaiselle tai sellaiselle suomalaiselle yhteisölle, jonka sääntöjensä mukaan on tarkoitus harjoittaa vartioimisliikettä.

Vartioimisliikkeen harjoittamisella tarkoitetaan ammattimaista, toimeksiantosopimukseen perustuvaa omaisuuden vartiointia tai henkilön koskemattomuuden suojaamista.

Esityksessä ei ehdoteta vartijan valtuuksien lisäämistä, vaan tarkoitus on täsmentää valtuuksia koskevia säännöksiä sekä vartijoiden että muiden henkilöiden oikeusturvan varmistamiseksi.

Vartijan rikosoikeudellinen suoja ja oikeus käyttää voimakeinoja ehdotetaan säänneltäväksi samaan tapaan kuin laissa järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä on säädetty kuljettajan suojasta ja oikeuksista.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan puolen vuoden kuluttua lain vahvistamisesta.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Rikosten ehkäiseminen ja niiden selvittäminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitäminen on poliisin tehtävä ja sen vastuulla. Tämän vuoksi on tehtävä riittävän selvä ero poliisin ja muiden turvallisuustehtävissä työskentelevien toiminnan välillä. Rajanvedon tarvetta lisää sekin, että poliisi on yhteiskunnan välittömässä valvonnassa ja toimii kaikissa tehtävissään virkavastuun alaisena. Vartioimisliikkeet ovat yksityisiä liikeyrityksiä, joiden valvontaa ei voida järjestää samalla tavalla kuin poliisin valvontaa. Tällä on merkitystä arvioitaessa vartioimisliikkeitten tehtäviä sekä vartijoiden valtuuksia. Pääsääntönä on pidettävä sitä, että poliisi vastaa järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämisestä yleisillä alueilla. Poliisin toimintaa täydentävänä järjestelmänä voi tulla kysymykseen tarpeeksi tarkoin säännöksiin määritelty ja viranomaisten riittävän

hyvin valvoma vartioimisliikejärjestelmä. Toiminnalla ei saa vaarantaa kansalaisten perusoikeuksia, kuten ruumiillista koskemattomuutta, liikkumisvapautta ja kokoontumisoikeutta. Säännösten tulee lisäksi olla sellaiset, että vartioimisliikkeitten toiminnan laatu antaa takeet sille, että toimeksiantajien edut tulevat asianmukaisesti huomioon otetuiksi. Olennaista on myös se, että vartijoiden sekä muiden liikkeen palveluksessa olevien oikeudet ja velvollisuudet on määritelty kyllin selvästi.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Lainsäädäntö

Voimassa oleva asetus vartioimisliikkeistä (145/44) on vuodelta 1944. Asetus on annettu elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 27 päivänä syyskuuta 1919 annetun lain nojalla. Voimassa oleva asetus sisältää säännöksiä, joiden ny-

kyisen käsityksen mukaan tulisi sisältyä lakiin. Tällaisia ovat muun muassa vartijan valtuuksia koskevat säännökset sekä rangaistusseuraamuksia koskevat säännökset. Sen sijaan varsinaiset toimiluvan myöntämiseen, vartijan kelpoisuusvaatimuksiin, vartioimisliikkeen harjoittamiseen ja sen valvontaan sekä niistä johtuviin toimenpiteisiin liittyvät säännökset voitaisiin edelleen antaa asetuksella.

2.2. Käytäntö

2.2.1. Yleistä

Kesäkuussa 1981 maassamme oli voimassa 221 vartioimisliikkeen toimilupaa. Luku ei anna aivan oikeata kuvaa toimivien liikkeitten määrästä, sillä eräät tosiasiallisesti toimintansa lopettaneista liikkeistä ovat ilmeisesti laiminlyöneet lopettamisilmoituksen tekemisen. Valtaosa liikkeistä toimii maan teollistuneimmissa lääneissä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että talonrakennus- sekä muut rakennustyömaat ovat eräitä tärkeimmistä vartiointikohteista. Ainakin lukumääräisesti tärkeämmän vartiointikohteen muodostavat kuitenkin erilaiset rakennetut kiinteistöt ja laitokset kuten asuintalot, liikehuoneistot, ostoskeskukset, tehdas- ja laitostekniikointit, varastot ja muut vastaavat kohteet.

2.2.2. Vartiointimuodot

Paikallisvartiointi on vartiointimuotona vanhin. Paikallisvartioinnissa vartija suorittaa työnsä vuoron aikana vain yhden kohteen alueella. Vartiointikohteeseen saattaa olla hyvinkin laaja. Kaikista vartiointitoimeksiannoista lähes kaksi kolmasosaa on paikallisvartiointia.

Piirivartiointi on vartiointimuotona varsin nuori. Piirivartioinnissa vartija kiertää vartiointikohteesta toiseen suorittaen tarkastuksia vaihtelevan aikataulun mukaan. Vartijalla on usein apunaan vartiokoira.

Tekninen vartiointi on vartiointimuotona uusin. Teknisessä vartioinnissa suoritetaan erilaisten teknisten ilmaisimien avulla kohteiden murto- ja palovalvontaa sekä lämpö-, vesijohto- ja ilmastointilaitteiden tarkkailua.

Hälytykset tulevat pääsääntöisesti vartioimisliikkeen päivystys- ja hälytyskeskukseen tai vartiointikohteen alueella olevaan valvonta- ja tarkkailupisteeseen.

Edellä mainittujen vartiointimuotojen lisäksi vartioimisliikkeet suorittavat eräitä muitakin vartiointitehtäviä, kuten arvokuljetusten suojittamista ja myymälätarkkailutoimintaa.

3. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäasiainministeriön asettama yksityisetsivä- ja vartioimisliiketoimikunta selvitti vartioimisliikkeistä annettujen säännösten uudistamistarvetta kiinnittäen erityistä huomiota valvontakysymyksiin, pätevyysvaatimuksiin ja toimivaltuuksien tarkistamiseen. Toimikunta jätti mietintönsä (komiteamietintö 1976: 70) vuoden 1976 lopussa. Mietintöön liittyi ehdotus vartioimisliikelainsäädännön ja -asetuksen. Mietinnöstä on hankittu lausunnot valtioneuvoston oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, lääninhallituksilta lukuun ottamatta Ahvenanmaan lääninhallitusta, Helsingin poliisilaitokselta, Tampereen poliisilaitokselta, Turun poliisilaitokselta, kaupan keskusvaliokunnalta, poliisiasiain neuvottelukunnalta, Poliisikunnan Keskusliitto r.y.:ltä, Suomen Etsivätoimistojen Liitto r.y.:ltä, Suomen Kaupunkiliitolta, Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.:ltä, Suomen Kunnalliliitolta, Suomen Nimismiesyhdistys r.y.:ltä, Suomen Poliisien Liitto r.y.:ltä, Suomen Rikospoliisien Liitto r.y.:ltä, Suomen Teollisuuden Vartiointi Oy:ltä, Suomen Työnantajain Keskusliitto r.y.:ltä, Suomen Vartioliikkeitten Liitto r.y.:ltä, Suomen Vartioimistyonantajain Liitto r.y.:ltä, Vahinkovakuutusyhdistys r.y.:ltä ja Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liitto r.y.:ltä.

Lausunnoissa on yleisesti todettu, että vartioimisliiketoimintaa koskevat voimassa olevat säännökset kaipaavat eräitä olennaisia muutoksia ja tarkistuksia. Lisäksi on korostettu sitä, että rikosten ehkäiseminen ja niiden selvittäminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitäminen kuuluvat poliisin velvollisuuksiin ja että poliisin ja muiden turvallisuustehtävissä työskentelevien toiminnan välillä on pidettävä selvä raja.

Säädöstason muutosta asetuksesta laiksi on vartioimisliiketoimintaa koskevien perussäännösten osalta pidetty oikeana. Samoin hallinnon alan muutos kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudesta sisäasiainministeriön alaisuuteen on katsottu tarpeelliseksi. Lausunnoissa esitetyt

huomautukset on pyritty ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan esitystä laadittaessa.

Sisäasiainministeriö on laatinut mietinnöstä annetuista lausunnoista yhteenvedon.

Erikseen on tarkoitus antaa hallituksen esitys myös mietintöön liittyvän ehdotuksen yksityisetsivälainsäädännön hankittujen lausuntojen pohjalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälän 1 momentti sisältää vartioimisliiketoiminnan määritelmän. Vartioimisliiketoiminnalla tarkoitettaisiin ammattimaista, toimeksiantosopimukseen perustuvaa omaisuuden vartiointia tai henkilön koskemattomuuden suojaamista. Yleisimmin tulisi kysymykseen toisen omaisuuden vartiointi. Henkilön koskemattomuuden suojaamisella tarkoitetaan vain yksittäisen henkilön koskemattomuuden suojaamista. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitäminen ei voisi kuulua vartioimisliikkeen tehtäviin, vaan se on poliisin toimialaan kuuluva tehtävä.

Tähän asti on ollut epäselvää, olisiko myymälätarkkailun suorittamiseen sovellettava vartioimisliikkeen vai yksityisetsivän ammatin harjoittamista koskevia säännöksiä. Koska myymälätarkkailijan tehtävänä on omaisuusrikosten torjuminen liikkeessä olevaa omaisuutta vartioiden, tulisi ammattimainen, toimeksiantosopimukseen perustuva myymälätarkkailutoiminta kuulumaan vartioimisliikeseäntöjen piiriin.

Vartioimisliikkeen harjoittaminen on ammattimaista toimintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminta perustuu tiettyyn kiinteään organisaatioon ja tapahtuu vastiketta vastaan. Vartioimisliike hoitaa vartiointitehtäviä saamiensa toimeksiantojen perusteella. Laki ei koskisi sellaista vartijaa, joka on työsuhteessa vartiointikohteen omistajaan, eikä henkilöä, joka tilapäisesti auttaa toista vartioimalla hänen omaisuuttaan, koska näissä tapauksissa ei ole kysymys vartioimisliikkeen harjoittamisesta.

Pykälän 2 momentin tarkoitus on osoittaa, missä vartija saisi käyttää lakiehdotuksen 4 §:ssä mainittuja valtuuksia. Yleisenä periaatteena on pidettävä sitä, ettei vartija saisi toimia sellaisissa paikoissa, joissa vartijan toiminta tosiasiallisesti merkitsisi yleisen järjestyksen voimassa pitämistä. Tätä tehtävää varten on poliisi. Vartijan ei siis tulisi saada toimia kaduilla,

jalkakäytävillä, toreilla ja näihin verrattavilla paikoilla eikä julkisissa liikennevälineissä. Vartija saisi sen sijaan käyttää valtuuksiaan tehdas-, varasto-, pysäköinti- ja muilla vastaavilla alueilla. Vartijalla olisi samat oikeudet myös satama-, ratapiha- tai muilla niihin verrattavilla alueilla, koska oleskelua tällaisilla alueilla on viranomaismääräyksen rajoitettu. Samoin museot, arkistot ja muut vastaavat voisivat olla vartiointin kohteina. Lisäksi vartija voisi toimia myymälätarkkailijana tavarataloissa ja liikkeissä, koska nämä ovat yksityisen hallinnassa olevia kiinteistöjä ja paikkoja.

Edellä mainittujen lisäksi vartiointin kohteena voisi olla erillinen esine tai omaisuus riippumatta sen sijaintipaikasta. Kysymykseen saattaisivat tulla esimerkiksi raha- tai muut arvokuljetukset, liikenneonnettomuudessa vaurioitunut ajoneuvo, yleiselle alueelle asennetut erityislaitteet ja muut vastaavat.

2 §. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n mukaan hengen ja omaisuuden vartiointi on luvanvaraista elinkeinotoimintaa. Erityisen lupajärjestelmän tarkoitus on antaa luvan myöntäjälle mahdollisuus varmistua, että toimiluvan hakija täyttää liiketoiminnan harjoittajalle säädetyt vaatimukset. Lupa-menettely muodostaa täten tärkeän osan viranomaisten suorittamasta valvonnasta.

Ulkomaalaisten vartioimisliikkeiden, erityisesti monikansallisten vartioimisliikkeitten Suomessa toimivien tytäryhtiöiden, valvonta saattaisi tuottaa vaikeuksia. Vartiointitehtäviä suoritettaessa on sitä paitsi mahdollista saada selville toimeksiantajan liiketoimintaan kuuluvia tietoja, joiden joutuminen ulkomaille saattaisi vahingoittaa liiketoimintaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vartioimisliikkeen toimilupa voitaisiin antaa vain Suomen kansalaiselle tai sellaiselle suomalaiselle yhteisölle, jonka tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan harjoittaa vartioimisliikettä. Sellaiselle suomalaiselle yhteisölle, jota tarkoitetaan ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hal-

lita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n 1 momentissa, toimilupaa ei kuitenkaan voitaisi antaa.

Vartioimisliikkeen valvonta olisi liikkeen sijaitsemiskunnan poliisipiirin päällikön vastuulla. Poliisipiirin päällikkö hyväksyisi myös vartioimisliikkeen palvelukseen otettavat vartijat. Kun vastuu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämisestä kuuluu poliisille, saattaisi poliisin toiminta vartioimisliikkeessä johtaa ristiriitaan hänen virkavelvollisuksiensa kanssa. Tämän vuoksi ehdotetaan, ettei poliisimies saisi harjoittaa vartioimisliikettä eikä olla toimitusjohtajana, osakkaana taikka jäsenenä yhteisössä, joka harjoittaa vartioimisliikettä. Samasta syystä kiellettäisiin poliisimiehen kuuluminen sellaisen yhteisön hallitukseen, hallintoneuvostoon ja muuhun hallintoelimeen.

3 §. Vartioimisliikettä olisi ehdotuksen mukaan harjoitettava siten, ettei toiminnalla vaikeuteta viranomaiselle kuuluvaa tehtävää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi. Säännöksen tarkoituksena on korostaa rajanvetoa viranomaisten ja yksityisten vartioimisliikkeitten tehtävien välillä.

4 §. Ehdotuksen mukaan vartijalla ei olisi poliisivaltuuksia. Kuitenkin vartijalla olisi oikeus poistaa vartiointikohteesta siellä luvatta oleskeleva henkilö. Käsitteellä ”luvatta oleskeleva henkilö” tarkoitetaan sekä sellaista henkilöä, jolla ei ole ollenkaan oikeutta oleskella vartiointikohteessa että sellaista henkilöä, jolla ei tätä oikeutta ole juuri sillä hetkellä, jolloin tilannetta tarkastellaan. Niinpä esimerkiksi vartioitavan laitoksen henkilökuntaan kuuluva voitaisiin tämän säännöksen perusteella poistaa laitoksen alueelta aikana, jolloin hänellä ei laitoksen sisäisten määräysten mukaan ole lupaa oleskella siellä.

Samoin vartijalla olisi oikeus poistaa vartiointikohteesta tai sen välittömästä läheisyydestä henkilö, jonka voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyvän vartiointikohdetta vastaan suunnattuun rikokseen taikka jonka voidaan hänen väkivaltaisen, uhkaavan tai meluavan käyttäytymisensä perusteella päätellä aiheuttavan häiriötä tai vaarantavan turvallisuutta vartiointikohteessa. Tällöin edellytetään henkilön käyttäytymisen perusteella tilanne kokonaisuudessaan huomioon ottaen voitavan todennäköisin perustein epäillä hänen syyllistyvän rikokseen taikka päätellä hänen todennäköisesti aiheuttavan häiriötä tai vaarantavan turvallisuut-

ta. Tämä merkitsee sitä, että henkilön käyttäytymisen tai hänen mukanaan olevien välineiden perusteella on todennäköistä, että hän on aikeissa suorittaa rikoksen, taikka että hänen väkivaltainen, uhkaava tai meluava käyttäytymisensä aiheuttaa ilmeisesti turvallisuutta tai omaisuutta vaarantavan tilanteen. Kun vartijan tehtävänä ei ole yleisen turvallisuuden ja järjestyksen voimassa pitäminen, edellytetään todennäköisen rikoksen tai häiriön lisäksi kohdistuvan vartiointikohteeseen.

Vartijalla täytyy olla oikeus poistaa tietyissä tilanteissa myös vartiointikohteen välittömästä läheisyydestä henkilö, joka käyttäytymisellään vaarantaa vartiointikohteen turvallisuuden. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voidaan mainita jonkin yleisellä alueella sijaitsevan kalliin laitteen, ajoneuvon tai vastaavan vartiointi. Vaikka vartiointikohde sijaitisi yleisellä alueella, jossa periaatteessa kenellä tahansa on oikeus oleskella, koko vartiointi menettäisi merkityksensä, jollei esimerkiksi päihtymyksen vuoksi horjuvaa henkilöä voitaisi poistaa kalliin laitteen läheisyydestä.

Vartijalla olisi lisäksi rikoslain voimaannapainemisesta annetun asetuksen 23 §:n 1 momentin mukaan jokaiselle kuuluva oikeus ottaa kiinni verekseltä tai pakosalta tavattu rikoksentehtijä. Samoin vartijalla olisi poliisilain 20 §:n 4 momentin mukainen oikeus ottaa kiinni häiriötä aiheuttava tai turvallisuutta vaarantava päihtynyt henkilö, jolle poliisin apua ole saatavissa. Kiinniotamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava poliisille tai toimitettava kiinniotettu poliisin huostaan.

Henkilön koskemattomuuden suojaamistehävissä vartijan valtuudet määräytyisivät rikoslain hätävarjelussäännösten mukaan.

Vartijalla olisi myymälätarkkailijana toimiesaan samat oikeudet kuin muita vartiointitehtäviä suorittaessaan.

5 §. Jos ehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettu poistettava henkilö koettaa välttää poistamisen tekemällä vastarintaa, vartijalla olisi oikeus käyttää sellaisia voimakeinoja, joita henkilön poistamiseksi voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää puolustetavina. Tällöin tulee kiinnittää erityistä huomiota poistettavan henkilön käyttäytymiseen. Jos on käytetty enemmän voimakeinoja kuin tilanne olisi vaatinut, tulisivat rikoslain 3 luvun 9 §:n säännökset sovellettaviksi.

Vartijalle ehdotettu voimakeinojen käyttö-oikeus vastaisi järjestyksen pitämisestä joukko-

liikenteessä annetun lain 4 §:ssä kuljettajalle myönnettyä oikeutta.

6 §. Vartija joutuu tehtävissään toimimaan alueilla, jotka saattavat olla hyvinkin alttiita häiriöille. Lisäksi vartijan vastuulla voi olla arvokkaan omaisuuden vartiointi. Tästä on seurauksena, että vartijalla on mahdollisuus joutua tehtävissään helpommin kuin muut työntekijäryhmät väkivallantekojen kohteeksi. Pykälä koskee vartijan rikosoikeudellista suojaa häneen tässä tehtävässä kohdistettua väkivaltaa vastaan. Säännöksen mukaan olisi henkilö, joka väkivaltaa käyttäen tai väkivallalla uhaten estää tai yrittää estää vartijaa suorittamasta tehtävänsä tai joka tahallaan muuten tekee haittaa vartijalle, tuomittava väkivaltaisesta käyttäytymisestä vartijaa kohtaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotettu säännös vastaisi sisällöltään järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetun lain 5 §:n säännöstä.

7 §. Elinkeinojen harjoittamisen oikeudesta annetun lain 27 §:n mukaan rangaistaan mainitussa laissa luvan varaiseksi säädetyn ammatin harjoittamisesta ilman lupaa sakolla. Vartioimisliiketoiminnan erityisluonne huomioon ottaen ehdotetaan luvattomasta vartioimisliikkeen harjoittamisesta sekä 2 §:n 2 momentin ja 3 §:n säännösten rikkomisesta säädetäväksi sakon ohella enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Toisen ryhmän rangaistavia tekoja muodostavat vartioimisliikkeistä annettujen säännösten ja määräysten rikkomiset, joista voitaisiin tuomita sakkoon, jollei rikoksesta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta.

8 §. Pykälä sisältää säännöksen lain täytäntöönpanoa koskevien tarkempien säännösten antamisesta asetuksella.

9 §. Pykälässä on lain voimaantulosäännös sekä säännös vartioimisliikkeistä 3 päivänä maaliskuuta 1944 annetun asetuksen (145/44) kumoamisesta.

Lain 9 §:ään sisältyy myös siirtymäsäännös, jonka mukaan vartioimisliikelain ja sen nojalla annettujen säännösten estämättä saadaan vartioimisliikettä harjoittaa vartioimisliikkeistä annetun asetuksen perusteella myönnetyn luvan nojalla enintään yhden vuoden ajan lain voimaantulosta. Vuoden ylimenokausi on katsottu tarpeelliseksi muun muassa siksi, että vanhan järjestelmän mukaisen luvan haltija ehtisi tehdä

mahdollisesti tarvittavat henkilöjärjestelyt sekä muutokset sääntöihinsä ja yhtiöjärjestykseensä. Liikkeen harjoittajalle jää myös riittävästi aikaa liikkeen luovuttamiseen tai lopettamiseen, jollei sitä saateta uuden säännösten vaatimukset täyttäväksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1. Yleistä

Ehdotetun vartioimisliikelain 8 §:n nojalla säädettäisiin asetuksella vartioimisliikkeen hakemisesta ja myöntämisestä, kelpoisuusvaatimuksista, vartioimisliikkeen harjoittamisesta, toiminnan valvonnasta ja säännösten vastaisesta toiminnasta aiheutuvista seuraamuksista. Asetuksen säännökset vastaavat pääosin nykyisen vartioimisliikkeistä annetun asetuksen säännöksiä. Niitä tullaan kuitenkin täydentämään ja tämentämään, jotta entisten säännösten voima-
saollessa ilmenneet epäkohdat voitaisiin poistaa.

2.2. Toimilupa

Lupa vartioimisliikkeen harjoittamiseen myönnettäisiin ja uudistettaisiin enintään viiden vuoden määräajaksi.

Toimilupa olisi edelleen läänikohtainen, mutta se oikeuttaisi hoitamaan kuljetusten vartiointia muuallakin Suomessa.

Sivuliikkeen perustamiseen ei tarvittaisi erityistä lupaa.

2.3. Kelpoisuusvaatimukset

Liikkeen harjoittajan ja henkilökunnan ammattitaidolle asetettuja vaatimuksia aiotaan lisätä. Liikkeen harjoittaja ja vastaava hoitaja joutuisivat osoittamaan ammatilliset valmiutensa erityisessä kokeessa. Vartijoiden ammattitaitoa ja -tietoja pyritään lisäämään velvoittamalla liikkeen harjoittaja hankkimaan heille hyväksytyn koulutussuunnitelman mukainen perehdyttämis- ja jatkokoulutus.

Vartioimisliiketoimintaan osallistuvien henkilöiden luotettavuutta ja sopivuutta koskevia vaatimuksia on myös tarkoitus laajentaa. Yhteisön aikoo ryhtyä harjoittamaan vartioimisliikettä olisi vastaavan hoitajan lisäksi sen hal-

lituksen puheenjohtajan ja jäsenen, vastuunalaisten yhtiömiesten sekä toimitusjohtajan ol-tava rehelliseksi ja luotettavaksi tunnettuja Suo-men kansalaisia, jotka hallitsevat itseään ja omaisuuttaan. Sopimattomien henkilöiden pääsy vartijaksi pyrittäisiin estämään muuttamalla palvelukseenottomenettelyä siten, että vartija voisi aloittaa työnsä vasta saatuaan poliisilta hyväksymisen vartijaksi.

Henkilö, joka on täyttänyt 65 vuotta, ei voi-si olla vartijana. Poliisimies ei saisi toimia liik-keen vastaavana hoitajana eikä vartijana.

2.4. Valvonta

Vartioimisliiketoiminnan ylin valvonta on suunniteltu siirrettäväksi kauppa- ja teollisuus-ministeriöltä sisäasiainministeriölle.

Vartioimisliikkeiden valvontaa yhdenmukais-tettaisiin velvoittamalla poliisi tarkastamaan liikkeet vähintään joka toinen vuosi. Valvon-nan tehostamiseksi laajennettaisiin luvanhalti-

joiden ilmoitusvelvollisuutta. Valvonta helpot-tuisi myös sen johdosta, että vartijat velvoitet-taisiin käyttämään yhtenäistä sisäasiainministe-riön vahvistaman mallin mukaista toimipukua.

Työnantajan laatiman toimikortin sijaan var-tijoille tulisi virallisempi poliisin antama toimi-kortti.

Asetus sisältäisi liike- ja ammattisalaisuuksia suojaavat säännökset valvontaviranomaisten ja liikkeen henkilöstön salassapitovelvollisuudesta.

3. Voimaantulo

Toimipuvun mallin vahvistaminen, toimikort-tilomakkeen laatiminen, ammatillisten valmiuk-sien selvittämiseksi järjestettävien kokeiden suunnittelu ja eräät muut valmistelutoimet edel-lyttävät, että lain hyväksymisen ja voimaantu-lon väliin jäisi noin puolen vuoden aika.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-kunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Vartioimisliikelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vartioimisliikkeen harjoittamisella tarkoite-taan tässä laissa ammattimaista, toimeksianto-sopimukseen perustuvaa omaisuuden vartiointia tai henkilön koskemattomuuden suojaamista.

Vartiointikohteella tarkoitetaan tässä laissa toimeksiantosopimuksessa yksilöityä kiinteistöä tai laitosta taikka sellaista yleistä paikkaa tai aluetta, jossa oleskelua julkinen viranomainen on rajoittanut.

Vartiointikohteena voi olla myös erillinen esine tai omaisuus riippumatta sen sijaintipaikasta.

2 §

Vartioimisliikettä saa harjoittaa vain se, joka on saanut siihen luvan. Lupa vartioimisliik-keen harjoittamiseen voidaan antaa Suomen kansalaiselle tai suomalaiselle yhteisölle, jonka tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan harjoit-taa vartioimisliikettä. Lupaa ei kuitenkaan voida antaa sellaiselle suomalaiselle yhteisölle, jota tarkoitetaan ulkomaalaisten sekä eräiden yhtei-söjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteitä

omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n 1 momentissa.

Poliisimies ei saa harjoittaa vartioimisliikettä eikä olla toimitusjohtajana, osakkaana tai jäse-nenä yhteisössä, joka harjoittaa vartioimislii-kettä eikä kuuluu sen hallintoelimiin.

3 §

Vartioimisliikettä on harjoitettava siten, ettei toiminnalla vaikeuteta viranomaiselle kuuluvaa tehtävää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi.

4 §

Vartijalla on oikeus poistaa vartiointikoh-teesta siellä luvatta oleskeleva henkilö. Samoin on vartijalla oikeus poistaa vartiointikohteesta tai sen välittömästä läheisyydestä henkilö, jonka voidaan todennäköisin perustein epäillä syy-listyvän vartiointikohdetta vastaan suunnattuun rikokseen taikka jonka voidaan hänen väkival-taisen, uhkaavan tai meluavan käyttäytymisensä perusteella päätellä todennäköisesti aiheuttavan häiriötä tai vaarantavan turvallisuutta vartioin-tikohteessa.

5 §

Jos 4 §:ssä tarkoitettu poistettava henkilö tekemällä vastarintaa koettaa välttää poistamisen, vartijalla on oikeus käyttää sellaisia voimakeinoja, joita henkilön poistamiseksi voidaan hänen käyttäytymisensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen pitää puolustettavina.

Jos on käytetty ankarampia voimakeinoja kuin 1 momentin mukaan voidaan pitää puolustettavina, tekijä on tuomittava noudattaen, mitä rikoslain 3 luvun 9 §:ssä on vastaavan tapauksen varalta säädetty.

6 §

Joka väkivaltaa käyttäen tai väkivallalla uhaten estää taikka yrittää estää vartijaa suorittamasta tehtäväänsä tai joka tahallaan muuten tekee haittaa vartijalle, on tuomittava, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *väkivaltaisesta käyttäytymisestä vartijaa kohtaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §

Joka harjoittaa vartioimisliikettä ilman lupaa tai 3 §:n säännösten vastaisesti taikka rikkoo

2 §:n 2 momentissa säädetyn kiellon, on tuomittava *vartioimisliikerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka muutoin kuin 1 momentissa mainitulla tavalla rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *vartioimisliikerikkomuksesta* sakkoon, jollei rikoksesta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

8 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä - kuuta 198 . Sillä kumotaan vartioimisliikkeistä 3 päivänä maaliskuuta 1944 annettu asetus (145/44).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten estämättä saadaan vartioimisliikettä harjoittaa 1 momentissa mainitun asetuksen nojalla myönnetyn luvan perusteella enintään yhden vuoden ajan lain voimaantulosta.

Naantalissa 23 päivänä heinäkuuta 1982

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri Mikko Jokela

